

Vocabulario de medicina (galego-español-inglés-portugués)

XUSTO RODRÍGUEZ RÍO

Servizo de Normalización Lingüística da Universidade de Santiago de Compostela

As miñas primeiras palabras nesta mesa de traballo que leva por título «Tres proxectos lingüísticos para o ámbito da sanidade» deben ser de agradecemento á organización destas VII Xornadas por convidarme a presentar o *Vocabulario de medicina* en representación do equipo de persoas que o elaboramos, mais ao mesmo tempo cómpre tamén destacar que a miña presenza nela non deixa de ser unha anomalía e un síntoma. Unha anomalía porque o vocabulario que me trae aquí xa non é un proxecto, nin tan sequera unha novidade (rematouse a finais de 2008 e foi editado, presentado e distribuído na primeira metade de 2009), pero esta anomalía é tamén sintomática da escaseza de produtos lingüísticos dirixidos a potenciar o emprego do galego entre os profesionais da medicina; é, por tanto, esta escaseza a que nos fai un sitio nesta mesa. Sexa como for, falemos logo do *Vocabulario de medicina (galego-español-inglés-portugués)*.

A idea de elaborar un glosario especializado nesta materia naceu no seo dunha das organizacións estudantís da Facultade de Medicina da Universidade de Santiago de Compostela (concretamente dos Comités Abertos de Facultade), alá por volta de 2003. Logo de que uns membros deste colectivo se puxeran en contacto co Servizo de Normalización Lingüística (SNL) para ver a forma de implementala e poñela a andar constituíuse un equipo de traballo interdisciplinario formado por estudantes de Medicina e un técnico do SNL xunto co apoio dun grupo de docentes desa facultade que actuaba como equipo asesor.

O obxectivo era realizarmos nun prazo aproximado de dous anos un glosario que lles facilitase o coñecemento activo e pasivo da terminoloxía médica galega ao persoal

docente e ao estudantado das titulacións de ciencias da saúde que se imparten na USC, e nomeadamente a ambos os colectivos da Facultade de Medicina. Con el buscábase axudar a incrementar o emprego do galego no proceso de ensino-aprendizaxe nese centro, confiando en que unha mellor dotación de recursos lingüísticos permitiría aumentar a competencia para producir discursos especializados en lingua galega, e que esa mellora da competencia induciría un incremento efectivo do seu uso.

Á hora de definir as características do traballo optouse polo formato de vocabulario sen definicións, xa que os destinatarios previstos eran especialistas ou especialistas en formación, que non precisaban en principio unha definición dos conceptos recollidos. Pero ao mesmo tempo eramos conscientes de que a inclusión das distintas entradas sen ningunha información de tipo conceptual podía dar lugar a confusións no caso de formas homónimas. Para intentar minimizar ese problema elaborouse unha clasificación temática e cada unha das entradas foi asignada a unha ou varias das súas áreas, de tal forma que esa simple adscripción ofrece unha información conceptual básica que cumpre unha función desambiguadora. Sirvan de exemplo as dúas entradas que teñen como lema galego o termo *cápsula* en que a dúbida sobre o concepto que designa cada unha delas se disipa ao adscribirse a primeira á área temática da anatomía e a segunda á da farmacoloxía.

753 cápsula f

Anatomía

es *cápsula*

en *capsule*

pt *cápsula*

la *capsula*

Nota.- Designa a 'envoltura membranosa ou fibrosa que rodea un órgano'.

754 cápsula f

Farmacoloxía

es *cápsula*

en *capsule*

pt *cápsula*

Nota.- Designa a 'forma farmacéutica na que o principio activo se encerra nun envoltorio de xelatina soluble'.

Pola contra, si nos parecía esencial incluírmos os equivalentes noutras linguas amais do galego e do castelán. Facelo así permitíanos chegar a un público máis amplo e tamén ofrecerlle un valor engadido a quen accedese ao *Vocabulario* buscando prioritariamente as equivalencias entre galego e castelán. As linguas elixidas foron o inglés e o portugués: a primeira, polo seu carácter de lingua franca *de facto* da comunicación científica internacional, e a segunda pola presenza dun importante colectivo de estudantes portugueses a cursaren estudos de Medicina na USC. Para os conceptos propios da área de anatomía incluíse tamén o nome en latín científico, tirado da *Nomenclatura anatómica internacional*.

Toda esta información recolleuse para cada un dos case 5400 conceptos que acabaron por integrarse na versión definitiva da obra. Isto supón un corpus total de máis de 30 000 denominacións (por riba de 7000 en galego, castelán, inglés e portugués e unhas 1000 en latín), cuxa compilación e selección supuxo finalmente case cinco anos de traballo. Un período de tempo tan longo non se explica só polas dificultades intrínsecas ao proxecto, senón tamén polas condicións concretas en que se desenvolveu: ao tratarse dun traballo totalmente altruísta e non remunerado a capacidade de dedicarlle tempo e esforzo víase limitada pola actividade académica e profesional dos seus membros, e provocou que algúns deles tivesen que abandonar o equipo de elaboración.

Logo de rematado o traballo propiamente terminolóxico cumpría decidir a forma de presentar toda esa información (denominación galega e categoría gramatical, área temática, sinónimos galegos, e equivalentes en castelán, inglés, portugués e latín). A estrutura interna que eliximos intenta combinar no menor espazo posible –cómpre non esquecer que o traballo se publicou en papel e que, polo tanto, o número de páxinas e o custo final están en proporción directa– a posibilidade de realizar buscas entre calquera das linguas de traballo, coa priorización clara da información sobre o galego.

Así, cada unha das entradas, tal e como se puido comprobar nos exemplos anteriores, vai identificada cun número ao que segue o nome en galego, a categoría gramatical e a indicación da área temática a que pertence. A seguir, inclúense os sinónimos en galego, caso de existiren, e os equivalentes nas outras linguas; por último, as entradas que o precisan complétanse cunha nota explicativa que aclara cuestións lingüísticas ou conceptuais que se consideran relevantes.

4783 talón m*Anatomía*

SIN.- calcañar [pop.]; calcaño [pop.]

es *talón*en *heel*pt *talão*la *calx*

Nota.- Algúns dicionarios galegos diferencian entre “talón” e “calcañar” indicando que o segundo é a ‘parte inferior do talón’.

Despois do corpus de entradas incorpóranse índices remisivos clasificados por linguas, de tal xeito que ao lado de cada unha das denominacións se anota o número de entrada en que aparece, e é alí onde se pode consultar cal é o seu equivalente en calquera dos outros idiomas. Desta forma conseguimos que o usuario, aínda que busque referencias en castelán, portugués ou inglés, consulte e coñeza tamén cal é a denominación galega do concepto que procura.

Pero ademais, colocar en paralelo os nomes empregados nos catro idiomas serviunos tamén para «avalar» determinadas escollas terminolóxicas galegas que podían sorprender aos usuarios por diverxeren do castelán. Ocorre que cando se abre o foco e se presentan as solucións empregadas nun número máis amplo de linguas compróbase que na realidade é o castelán o que diverxe da pauta seguida case unanimemente polas linguas do noso contorno. Así ocorre, por exemplo, coa denominación *electronlucente*, moi semellante ao inglés *electron-lucent* e ao portugués *eléctron-lucente*, e das que diverxe o castelán *electrón-lucido*.

Finalmente, a presentación e distribución do *Vocabulario* realizouse en abril de 2009, e nela combinouse unha versión en papel coa súa difusión en soportes dixitais. A primeira delas supuxo a edición de 5000 exemplares, cofinanciados pola Consellería de Sanidade da Xunta de Galicia quen, a cambio, dispuxo da metade da tiraxe para distribuír entre o seu persoal. Os 2500 que lle corresponderon á USC repartíronse gratuitamente e de xeito individualizado entre todo o profesorado e o estudantado da Facultade de Medicina; e de forma puntual entre o doutros centros tamén pertencentes á área das ciencias da saúde.

De resto, para aproveitar a capacidade de difusión que ofrecen os novos soportes dixitais, púxose á libre disposición da comunidade unha versión en fomato PDF, acce-

sible desde o sitio web do Servizo de Normalización Lingüística (<http://www.usc.es/snl/term/andel-term_SNL.htm>), e, ademais, toda a información contida no *Vocabulario* integrouse en bUSCatermos, o banco de datos terminolóxicos da USC (<<http://www.usc.es/buscatermos/caracteristicas.htm>>).

Queda só valorar a recepción que o produto tivo entre os seus destinatarios. Se nos guiamos polo interese que espertou o proceso de distribución de exemplares e polo número de descargas do documento en formato PDF, podemos deducir que o *Vocabulario* foi ben recibido, e que foi considerado interesante polos seus usuarios. Tamén apunta na mesma dirección o ton positivo das recensións e as opinións que se verteron sobre el.

O que xa non nos atrevemos a afirmar é que fósomos capaces de acadar o obxectivo proclamado de aumentar o emprego do galego no proceso de ensino-aprendizaxe. Na teoría, a inexistencia ou o descoñecemento da terminoloxía técnica dunha disciplina calquera é unha das razóns que con máis frecuencia aducen os profesionais dela para xustificar por que non usan o galego; pero curiosamente, a aparición de produtos que cobren esas lagoas non implica en moitas ocasións un aumento do seu uso. Agardemos que esta non sexa unha delas.